

ใบความรู้ที่ ๒ เรื่อง สำนวนไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง วรรณกรรมคำสอน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง สำนวนไทยใจชื่นชม (๑)
รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สำนวนไทย

ความหมายของสำนวน

สำนวนไทย คือถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านาน มีความหมายไม่ตรงตามตัว หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สำนวน คือถ้อยคำ กลุ่มคำ หรือความที่เรียบเรียงขึ้นในเชิงอุปมาอุปมัยโดยมีนัยแฝงเร้นซ่อนอยู่อย่างลึกซึ้ง แฝบคาย เพื่อให้ผู้รับได้ไปตีความ ทำความเข้าใจด้วยตนเองอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจแตกต่างไปจากความหมายเดิมหรืออาจคล้ายคลึงกับความหมายเดิมก็ได้

สำนวนสุภาพของไทยรวมถึงคำพังเพยนั้น นิยมใช้กันมาอย่างยาวนานและแพร่หลาย นับเป็นอีกหนึ่งในวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจของไทยเรา สำนวนไทย สุภาพไทยและคำพังเพยนั้น เกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น ทั้งทางดีและทางร้าย จนมีการนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ในเชิงสั่งสอนหรือเปรียบเทียบ

ประเภทของสำนวน

สำนวนที่เป็นสุภาพ และสำนวนที่เป็นคำพังเพยนั้น ดูเผิน ๆ จะคล้ายกันมากจนแยกกันแทบไม่ออก

สำนวนที่เป็นสุภาพ จะเป็นเชิงสั่งสอนหรือให้ข้อคิด เช่น หัวล้านได้หัว วานรได้แก้ว กิ่งก่าได้ทอง เป็นต้น

สำนวนที่เป็นคำพังเพย จะเป็นลักษณะของการเปรียบเทียบของสองสิ่ง เช่น กว่าถั่วจะสุก งาก็ไหม้ เป็นต้น

ตัวอย่างสำนวน

สำนวน	ความหมาย
- กลมเป็นลูกมะนาว	หลบหลีกได้คล่อง
- ตาเป็นสับประรด	มีพวกคอยสอดส่องเหตุการณ์ให้
- กระท่ายขาเดียว	ยืนกรานไม่ยอมรับ
- จมูกมด	รู้ทันเหตุการณ์
- กิ้งก่าได้ทอง	คนที่ได้ดีแล้วลืมตัว
- แกว่งเท้าหาเสี้ยน	หาเรื่องเดือดร้อนใส่ตัว
- ขนทรายเข้าวัด	ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม
- บุกป่าฝ่าดง	ต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ
- กระท่ายตีนตุ่ม	ตื่นตกใจโดยไม่สำรวจให้ถ่วงถี่เสียก่อน
- กลัวดอกพิกุลจะร่วง	อาการนั่งไม่พูด
- เห็นกงจักรเป็นดอกบัว	เห็นผิดเป็นชอบ
- คนทรพี	คนอกตัญญู

ที่มา : วัฒนธรรมในการใช้ภาษา